KAZALO VSEBINE

ZAHVALE 11

UVOD: POMEN (ŽIVETEGA) TELESA: HUMANIZEM IN ANTROPOLOGIJA UTELEŠENOSTI TER KRITIKA KARTEZIJANSKEGA DUALIZMA 13

1 Kritika kartezijanskega dualističnega človekoslovja 13
2 Zagovor humanizma in antropologije utelešenosti ter kritika scientistične podobe človeka 14
3 Oris sodobnega antropološkega raziskovalnega programa 15
4 Kratek pregled poglavij v knjigi 18

I DIGITALIZACIJA IN UMETNA INTELIGENCA: IZZIVI ZA FILOZOFIJO, TEOLOGIJO IN CERKEV 23

1 Digitalizacija in umetna inteligenca 23
2 Izzivi digitalizacije 26
3 Vmesno, zmerno stališče 28
4 Zaključek 30

II SVETNOST ČLOVEŠKOSTI, UMETNOSTI IN USTVARJALNOSTI TER NEMOŽNOST ČLOVEKU PODOBNE UMETNE INTELIGENCE 31

1 Uvod 31
2 Nemožnost človekoliko inteligentnega bitja, ki ne bi bilo človek 33
3 Heidegger 39
4 »Spreobrnjenje« skozi umetnost 42
5 Bit-v-svetu in raca-zajec 43
6 Heidegger skozi Wittgensteina 44
7 Umetnina, človeškost in ustvarjenje sveta 45
8 Umetnina in predstavljanje 47
9 Ikonska narava umetnine 48
10 Heideggerjevo pojmovanje resnice (ki se dogaja v umetnini) 49

III MIND-UPLOADING: NEMOŽNOST NALOŽITVE (ISTOVETNEGA) UMA ALI ZAVESTI NA DRUG NOSILEC 53

1 Uvod 53
2 Metafizične težave za naložitev uma 54
3 Telo (nem. *Körper*) in život (nem. *Leib*) 55
4 Struktura telesa in zavest 58
5 Utelešena eksistenca in medosebnost 58
6 Zaključek 59

IV LIBERALNA EVGENIKA KOT UNIČEVALKA TEMELJEV MORALE: HABERMASOVA KRITIKA 61

1 Uvod 61
2 Pomembne distinkcije 62
3 Biti sam svoj (pristnost) 66
4 Glavni ugovori proti liberalni evgeniki 68
5 Terapija in negativna evgenika *versus* izboljšava (načrtovanje) in pozitivna evgenika 70
6 Zaključek 71

V RESONANCA IN NEMOŽNOST TRANSHUMANISTIČNE IZPOPOLNITVE ČLOVEKA 73

1 Pojem resonance, njene značilnosti in sestavine 73
2 Problemi zaradi odsotnosti resonance oziroma odtujenosti 77
3 Smisel življenja 79
4 Inženiring človeka kot razčlovečenje: argument proti možnosti transhumanistične izpopolnitve človeka 80

VI KRITIKA TRANSHUMANIZMA IN SPLAV: TEZA CELOVITOSTI 81

1 Tri ključna vprašanja 81
2 Odnosi, resonanca in človeškost 81
3 Človeški svet in človeški način bivanja predpostavlja resonanco 82
4 Skupno dobro in načelo previdnosti 82
5 Nepravičnost splava: teza o celovitosti 83
6 Skupno dobro kot regulativna ideja demokracije 85
7 Zaključek 85

VII TRANSHUMANIZEM IN RAZSVETLJENSTVO, NEW AGE IN ROMANTIKA: POMEN PRISTNOSTI 87

1 Uvod 87
2 Sekularnost in pristnost 88
3 New age in transhumanizem 89
4 Pomen vrednote pristnosti in naloga verskih skupnosti in ustanov 92
5 Zaključek 93

VIII MEDIJI, RESNIČNOSTNI ŠOVI, KREPOSTI IN PASTI MEDMREŽJA 95

1 Pomen posnemanja 95
2 Kierkegaard o medijih in nihilizmu 99
3 Učinki medmrežja: od izobraževanja do strpnosti 100

V RESONANCA IN NEMOŽNOST TRANSHUMANISTIČNE IZPOPOLNITVE ČLOVEKA 73

1 Pojem resonance, njene značilnosti in sestavine 73
2 Problemi zaradi odsotnosti resonance oziroma odtujenosti 77
3 Smisel življenja 79
4 Inženiring človeka kot razčlovečenje: argument proti možnosti transhumanistične izpopolnitve človeka 80

VI KRITIKA TRANSHUMANIZMA IN SPLAV: TEZA CELOVITOSTI 81

1 Tri ključna vprašanja 81
2 Odnosi, resonanca in človeškost 81
3 Človeški svet in človeški način bivanja predpostavlja resonanco 82
4 Skupno dobro in načelo previdnosti 82
5 Nepravičnost splava: teza o celovitosti 83
6 Skupno dobro kot regulativna ideja demokracije 85
7 Zaključek 85

VII TRANSHUMANIZEM IN RAZSVETLJENSTVO, NEW AGE IN ROMANTIKA: POMEN PRISTNOSTI 87

1 Uvod 87
2 Sekularnost in pristnost 88
3 New age in transhumanizem 89
4 Pomen vrednote pristnosti in naloga verskih skupnosti in ustanov 92
5 Zaključek 93

VIII MEDIJI, RESNIČNOSTNI ŠOVI, KREPOSTI IN PASTI MEDMREŽJA 95

1 Pomen posnemanja 95
2 Kierkegaard o medijih in nihilizmu 99
3 Učinki medmrežja: od izobraževanja do strpnosti 100

ZAKLJUČEK: PREBUJA IZ KARTEZIJANSKE UROČENOSTI IN RESNIČNI HUMANIZEM 105

Vesoljstvo ni svet: nepredstavljivost človeškega sveta in nemožnost inženiringa človeka 107

Aplikacija Habermasove kritike liberalne evgenike na vprašanje splava in pomen dobrega posnemanja 111

REFERENCE 113

O AVTORJU: ANTIKARTEZIJANSTVO, REALIZEM IN SOLIDARNI PERSONALIZEM 123

POVZETEK 127

SUMMARY AND ABOUT THE AUTHOR 129

RECENZIJI 131

RECENZIJI

Ocena znanstvene monografije Bojan Žalec, *Človečnost v digitalni dobi: izzivi umetne inteligence, transhumanizma in genetike*

Prof. dr. Bojan Žalec v knjigi predstavi svoje raziskave na področju filozofije. Osredotoča se na izdelavo ustrezne filozofske antropologije kot temelja zaščite človeka, njegove človeškosti in človečnosti v digitalni dobi. Izhaja iz ugotovitve, da je humanistično pojmovanje v sodobnem času pod velikim pritiskom zaradi uveljavljanja scientističnega pogleda na človeka, ki ga razume v pojmih algoritmov in obdelave podatkov. V tem okviru se Žalec v osmih poglavjih ukvarja s pomembnimi in aktualnimi temami in vprašanji, kot so transhumanizem, liberalna evgenika, možnost razvoja človeški podobne umetne inteligence in drugimi. Na ta način mu ob konkretnih vprašanjih uspe izrisati humanistično antropologijo, ki je nasprotje in alternativa scientističnemu razumevanju in ki je hkrati primerna za sodobni čas in v skladu z resničnimi znanstvenimi spoznanji. Posebej nagovorita tretje in četrto poglavje, kjer se Žalec dotika vprašanj manipulacije telesa in genske osnove ter s tem povezane tanke mejo med ohranitvijo človekove pristnosti na eni strani, in nekaterimi cilji nadgradnje oz. izboljševanja človeka, ki se na drugi strani kot možnosti nakazujejo v digitalni dobi.

Knjiga predstavlja pomemben znanstveni dosežek, še posebno če upoštevamo avtorjevo spoznanje, do katerega je sicer prišel že v svojih prejšnjih delih, da je filozofska antropologija temelj humanistike in družboslovja, saj vsaka humanistična in družboslovna teorija predpostavlja neko razumevanje ali model človeka.

Monografija je delo zrelega znanstvenika. Odlikujeta jo dobro poznavanje znanstvene literature ter izvirna argumentacija. Tako metodološko kot izrazoslovno je na visoki znanstveni ravni. Ukvarja se z odločilnimi vprašanji, ki niso po-

membna samo z ožjega znanstvenega vidika, ampak imajo širši etični pomen in jim povsod v razvitem svetu namenjajo veliko pozornosti in tudi sredstev.

Znanstvena monografija *Človečnost v digitalni dobi: izzivi umetne inteligence, transhumanizma in genetike* je pomemben in izviren prispevek tako k znanosti kot k širši dobrobiti. Zato priporočam njeno izdajo.

doc. dr. Mateja Centa Strahovnik

Univerza v Ljubljani
Teološka fakulteta
Poljanska c. 4
1000 Ljubljana

Ocena znanstvene monografije Bojan Žalec, *Človečnost v digitalni dobi: izzivi umetne inteligence, transhumanizma in genetike*

Prof. dr. Bojan Žalec se z vprašanji filozofske antropologije ukvarja že desetletja in je na to temo izdal že številne znanstvene publikacije, vključno z znanstveno monografijo *Človek, morala in umetnost: uvod v filozofsko antropologijo in etiko* (Ljubljana: Teološka fakulteta, 2010). Tudi v knjigi *Človečnost v digitalni dobi: izzivi umetne inteligence, transhumanizma in genetike* si prizadeva prispevati k oblikovanju filozofske antropologije, tokrat takšne, ki bo lahko podlaga ustreznemu razmišljanju in ravnanju v digitalni dobi, ki humanistično in personalistično pojmovanje človeka, za katerega gre prof. Žalcu, postavlja na resne preizkušnje. Žalec v knjigi nadaljuje svojo argumentacijo v smeri solidarnega personalizma, ki je stalna osnova njegovega razmišljanja in ki ga je v zadnjih letih obogatil s spoznanji v luči teorije resonance Hartmuta Rose. Avtor torej nadaljuje zagovor in razvoj odnosne antropologije, po kateri je človek ustvarjeno utelešeno bitje odnosov, ki je odprto v svet in za presežnost. Vse naštete značilnosti, ustvarjenost, utelešenost, umeščenost v svet in presežnost, so konstitutivne za človeka kot človeka. Ustreznost takšnega razumevanja avtor v svoji novi knjigi preveri ob izzivih digitalne dobe, v kateri so se pojavile doktrine in teorije, ki so v nasprotju z Žalčevo humanistično in personalistično podobo človeka. Taka ideologija je (radikalni) transhumanizem in njegove oblike ter sestavine, kot sta liberalna evgenika in zamisel naložitve uma, s katerimi se Žalec v knjigi ukvarja in jih utemeljeno zavrne. Knjiga torej predstavlja nov korak na avtorjevi poti razvijanja filozofske antropologije, ki je izredno aktualen in potreben, saj se ukvarja s temeljnimi vprašanji in pojavi, ki begajo sodobnega človeka in nemalokrat ogrožajo njegovo človeškost in človečnost. Delo razodeva avtorjevo dobro in poglobljeno poznavanje problemov in sposobnost natančne analize in domiselne sinteze. Seznanjen je z zelo obsežno in raznoliko znanstveno literaturo, knjigo pa odlikujeta tudi bogato besedišče in jasna argumentacija.

Znanstvena monografija *Človečnost v digitalni dobi: izzivi umetne inteligence, transhumanizma in genetike* je pomemben izviren znanstveni dosežek, ki bo pomembno prispeval k razvoju filozofske stroke in drugih ved. Delo daje filozofski temelj za globlje razumevanje problemov sodobnega človeka digitalne dobe in oblikovanje smernic za njihovo reševanje. Zato priporočam njegovo izdajo.

izr. prof. dr. Vojko Strahovnik

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta/Teološka fakulteta
Aškerčeva 2/Poljanska c. 4
1000 Ljubljana